

Memo

Aan Auditcomité
Onderwerp Kaderstelling controle en sturing
Datum 26 november 2019
Van Griffie

Aanleiding - sturingsinstrumenten

Op 25 september 2019 heeft overleg plaats gevonden met het Auditcomité over kaderstelling, controle en sturing. Er is gebrainstormd over de vraag op welke manier met het instrumentarium van de P&C-cyclus door zowel de raad als het college sturing gegeven kan worden aan de organisatie, zowel op het gebied van de financiën als doelmatige en doeltreffende realisatie van onze doelstellingen.

In dat overleg is een drietal wensen / aandachtspunten benoemd:

1. Hebben we voldoende aandacht voor álle elementen van de PDAC-beleidscyclus (plan, do, act, check) en hebben we een helder beeld van de verschillende rollen daarin van de raad, het college en de ambtelijke organisatie?
2. Planning en Control: Ontwikkelen van indicatoren / gebruik van digitaal dashboard.
3. Experiment met de Duisenberg-methode (methode om met rapporteurs te kijken naar de documenten uit de P&C-cyclus).

In de komende vergadering van het auditcomité maken we graag concrete vervolgspraken.

PDAC-beleidscyclus

Als je kijkt naar cyclus P-D-C-A zie je oa in rapporten van de rekenkamercommissie (=C) dat we blijven draaien rond dezelfde uitgangspunten. Waar is raad/college/organisatie van en hoe zorgen we dat we de boel in beweging krijgen, we elkaar niet frustreren maar juist versterken? Waar zouden we dan praktisch moeten beginnen?

In dit kader is de inrichting van een goede informatiepiramide van groot belang. Welk orgaan heeft welke informatie nodig voor de uitoefening van de eigen rol (voor de raad kaderstelling en controle) en hoe ontsluiten we die gegevens zodanig dat elke laag zijn eigen informatie kan genereren (gegevens eenmalig registreren, informatie meervoudig gebruiken)?

Indicatoren

Kort na de bijeenkomst van 25 september is de begroting 2020 gepresenteerd. Het Auditcomité was benieuwd naar de begroting – welke stappen heeft deze gemaakt oa op basis van het werk wat al is verzet voor de uitvoeringsagenda? Wat hebben we verder allemaal al? (En wat hadden we bijvoorbeeld al in de webtoepassing van LIAS)? Kunnen we dan nog een slag maken met het inrichten van een dashboard? Goed voorbeeld vormen de beeldkwaliteitsplannen Openbare Ruimte. Die geven veel toepassingsmogelijkheden, bij kaderstelling, uitvoering en controle. Een voorbeeld waarvan iedereen blij kan worden.

Zouden technieken als “design thinking” raad, college en organisatie kunnen helpen om hier een aantal concrete stappen in te zetten? Nadere info over design thinking treft u aan in de bijlage.

Duisenberg-methode

We praten er al lang over, maar kunnen en willen we er iets mee?

Voorstel is om eerst te kijken wat het is. Vervolgens te kijken wat we ervan vinden. Als we het een goed idee vinden kunnen we afspreken dat we er samen mee aan de slag gaan. Waarmee gaan we dan experimenteren? Wie gaan dat doen? Hoe evalueren we dat? Nadere info over de Duisenberg-methode treft u aan in de bijlage.

Financiële verordening

Bij het bespreken van de financiële verordening is aangegeven dat het goed is om nog eens te kijken of de afspraken passen bij de wijze waarop de raad nu betrokken wil zijn bij P&C. Krijgt de raad de goede informatie op de goede momenten? Bij de vernieuwing van de verordening zijn onder andere een aantal bepalingen die overbodig waren vervallen – bijvoorbeeld over onderhoudsplannen. Maar hebben we de afspraken allemaal goed inzichtelijk?

Vervolgtraject

Wij stellen voor een datum te prikken voor een dagdeel waar wij met wethouder, enkele betrokken ambtenaren brainstormen over het verder concretiseren daarvan in actiepunten.

Bijlage: informatie over de Duisenberg-methode en over design thinking

Duisenberg-methode

Wat is de Duisenberg-methode?

<https://vng.nl/methode-duisenberg-raadsrapporteurs-het-experimenteren-waard>

VNG: Pieter Duisenberg: 'Aanpak is maatwerk'

Pieter Duisenberg (VVD) was in 2012 nog maar enkele maanden Tweede Kamerlid toen hij met verbazing zag hoe de behandeling van een begroting verliep. 'De behandeling van de onderwijsbegroting ging niet zozeer over het algemene beleid maar vooral over één incident bij een onderwijsinstelling.' Voor iemand die net twintig jaar in het bedrijfsleven achter de rug had, was dat onbegrijpelijk. 'We keurden ruim dertig miljard euro aan onderwijsinvesteringen goed, zonder er gedegen naar te kijken.'

Duisenberg uitte zijn verbazing vervolgens bij de Kamercommissie Onderwijs; de andere Kamerleden waren het met hem eens. Samen met D66-Kamerlid Paul van Meenen ging hij aan de slag, gesteund door het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven (BOR). **Daar rolde de methode-Duisenberg uit.**

Die werkt als volgt: als bijvoorbeeld een begroting uitkomt, worden uit de Kamercommissie twee rapporteurs benoemd. Om het objectief te houden, is ervoor gekozen om één Kamerlid van de coalitie te koppelen met één Kamerlid van de oppositie. Vervolgens analyseren zij samen met het BOR de begroting. Dit doen zij aan de hand van een standaardvragenlijst met zes vragen (zie kader). De bevindingen van de rapporteurs worden daarna via een presentatie gedeeld met de andere Kamerleden. Zij bereiden met elkaar vragen voor die aan de minister gesteld worden ter verbetering van de documenten en het beleid. 'Door deze analyse heeft ieder Kamerlid een gelijke informatiepositie. Aan de hand van de objectieve bevindingen is er een gedegen controle uitgevoerd en kan vervolgens het politieke debat gevoerd worden met elkaar. Over het beleid, en niet alleen over incidenten.'

De Kamercommissie Onderwijs is allang niet meer de enige commissie die met de methode werkt. Steeds meer commissies kiezen ervoor. 'In totaal wordt nu tussen de 90 en 95 procent van de rijksuitgaven gecontroleerd volgens de methode.' Dat bevalt goed. 'Het brengt wel met zich mee dat Kamerleden er echt tijd in moeten steken, ook achter de schermen.'

Verbeteringen zijn volgens Duisenberg uiteraard mogelijk. 'De uitvoering moet makkelijker worden en we moeten er beter voor zorgen dat de methode niet alleen de controle en informatiepositie verbetert maar ook tijd bespaart voor alle leden en voor ambtenaren, bijvoorbeeld doordat minder technische vragen worden gesteld.'

Per begroting en per jaarrekening zijn dus twee rapporteurs nodig. Duisenbergs voorkeur gaat uit naar jaarlijks andere rapporteurs. 'Wanneer telkens dezelfde mensen als rapporteurs optreden, moeten zij de taak van de hele Kamercommissie op zich nemen. Als de rapporteurs jaarlijks wisselen, verwacht ik dat iedereen betrokken raakt bij het proces van begroten en verantwoorden. Het stellen van kaders (begroting) en de verantwoording (jaarrekening) zijn twee van de drie hoofdtaken van volksvertegenwoordigers. Daarom zouden zo veel mogelijk verschillende Kamerleden, en op gemeentelijk niveau raadsleden mee moeten doen.'

De methode is naar het oordeel van Duisenberg ook geschikt voor gemeenten. 'Raadsleden, Statenleden en Kamerleden lopen tegen bijna dezelfde dingen aan bij de behandeling van de begrotingen en de jaarrekeningen. De methode zorgt voor een gestructureerde werkwijze waarmee

duidelijkheid gecreëerd kan worden over de doelen die de raad wil stellen, wat gedaan moet worden om dit voor elkaar te krijgen en hoeveel het mag kosten.'

Gemeenten kunnen de methode van de Kamer in grote lijnen overnemen. 'Zij moeten de zes vragen nog wel vertalen naar hun eigen situatie. Het is natuurlijk maatwerk.'

Duisenberg hoopt binnenkort een website te lanceren waar alle betrokkenen (Kamerleden, raadsleden, Statenleden en ambtenaren) hun ervaringen en 'best practices' kunnen uitwisselen.

Zes hoofdvragen methode Duisenberg (nog aan te passen aan lokaal niveau):

Zes hoofdvragen

De zes hoofdvragen die Kamerleden volgens de methode-Duisenberg kunnen stellen bij het controleren van de begroting en de verantwoording:

- 1 Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
- 2 Welke doelen zijn gepland/behaald?
- 3 Welke prestaties zijn gepland/geleverd?
- 4 Wat gaat het kosten/heeft het gekost?
- 5 Wat is het oordeel over de rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid?
- 6 Welke conclusies en aanbevelingen heb ik (als rapporteur aan de commissie)?

Design thinking

<https://vng.nl/files/vng/publicaties/2017/20161011-design-thinking-handleiding-def.pdf>

Uit welke fases bestaat het Design Thinking proces?

EMPATHIE

Leer het publiek kennen voor wie u gaat ontwerpen door interviews af te leggen en te observeren. Wie is uw publiek? Wat is voor hun waardevol?

DEFINIËREN

Creëer uw ontwerp op basis van de behoeftes van uw gebruiker.

Wat zijn de behoeftes van de gebruiker?

IDEEVORMING

Ga brainstormen en kom met zoveel mogelijk creatieve oplossingen. Bedenk de wildste en gekste ideeën.

PROTOTYPE

Maak en vertegenwoordig uw idee en laat deze aan anderen zien.

Hoe kunt u uw idee laten zien? Een prototype is een proefversie van uw oplossing.

TESTEN

Deel uw prototype met uw gebruikers om feedback te ontvangen. Wat werkt wel? Wat werkt niet?